STAATSCOURANT
Officiële uitgave van het Koninkrijk der Nederlanden sinds 1814.
Nr. 12932
15 maart 2016

Regeling van het College voor Toetsen en Examens van 2 maart 2016, nummer CvTE-16.00692, houdende wijziging van de Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens VO 2016 en de Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens VO 2017

Het College voor Toetsen en Examens,

Gelet op artikel 2, tweede lid, aanhef en onderdeel g van de Wet College voor toetsen en examens;

Besluit:

ARTIKEL I WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2016

De bijlagen bij de Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens VO 2016 wordt als volgt gewijzigd:

A

Bijlage 1A, paragraaf 2 wordt vervangen door een nieuwe paragraaf als opgenomen in bijlage 1 bij deze regeling.

B

Bijlage 1A, paragraaf 3.6 wordt vervangen door een nieuwe paragraaf als opgenomen in bijlage 2 bij deze regeling.

C

Bijlage 1A, paragraaf 4.2 wordt vervangen door een nieuwe paragraaf als opgenomen in bijlage 3 bij deze regeling.

D

Bijlage 1B, paragraaf 3.4 wordt vervangen door een nieuwe paragraaf als opgenomen in bijlage 4 bij deze regeling.

E

Bijlage 1B, paragraaf 4.1 wordt vervangen door een nieuwe paragraaf als opgenomen in bijlage 5 bij deze regeling.

F

Bijlage 2, paragraaf 2 wordt vervangen door een nieuwe paragraaf als opgenomen in bijlage 6 bij deze regeling.

ARTIKEL II WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2017

De bijlagen bij de Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens VO 2017 wordt als volgt gewijzigd:

A

Bijlage 1A, paragraaf 2 wordt vervangen door een nieuwe paragraaf als opgenomen in bijlage 7 bij deze regeling.

B

Bijlage 1A, paragraaf 3.6 wordt vervangen door een nieuwe paragraaf als opgenomen in bijlage 8 bij deze regeling.

C

Bijlage 1A, paragraaf 4.2 wordt vervangen door een nieuwe paragraaf als opgenomen in bijlage 9 bij deze regeling.

D

Bijlage 1B, paragraaf 3.5.2 wordt vervangen door een nieuwe paragraaf als opgenomen in bijlage 10 bij deze regeling.

E

Bijlage 1B, paragraaf 4.1 wordt vervangen door een nieuwe paragraaf als opgenomen in bijlage 11 bij deze regeling.

F

Bijlage 2, paragraaf 2 wordt vervangen door een nieuwe paragraaf als opgenomen in bijlage 12 bij deze regeling.

ARTIKEL III INWERKINGTREDING

Deze regeling treedt in werking voor wat met ingang van de dag na plaatsing in de Staatscourant.

Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Het College voor Toetsen en Examens,
de voorzitter,
P.J.J. Hendrikse

BIJLAGE 1 BIJ DE REGELING VAN HET COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS VAN 2 MAART 2016, NUMMER CVTE-16.00692, HOUDENDE WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2016 EN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2017

Bijlage 1A, paragraaf 2:

Toegestane hulpmiddelen vmbo 2016

vak	leerweg	hulpmiddel
Alle vakken	Alle leerwegen	Basispakket, bestaande uit: – Schrijfmateriaal incl. millimeterpapier – tekenpotlood – blauw en rood kleurpotlood – liniaal met millimeterverdeling – passer – geometrische driehoek – vlakgum – elektronisch rekenapparaat (zie 3.4)
Alle schriftelijke examens	Alle leerwegen	Woordenboek Nederlands (zie 3.1)
Fries, Moderne vreemde talen	Alle leerwegen	Woordenboek naar en vanuit de vreemde taal c.q. naar en van Fries (zie 3.2); Engels (op verzoek kandidaat) woordenboek Engels-Engels in plaats van Engels- Nederlands
Papieren cse's Nederlands	Alle leerwegen	Voorbeeld briefsjabloon Nederlands (zie 3.3)
wiskunde	Alle leerwegen	Naast of in plaats van de geometrische driehoek: een windroos Roosterpapier in cm^2
nask 1, nask 2	Alle leerwegen	Door CvE goedgekeurd informatiemateriaal (zie 3.5)
Muziek, dans, drama	GL, TL	computer
Cspe beroepsgericht en cpe beeldend	BB, KB en GL (cspe), GL en TL (cpe beeldend)	De informatie over de benodigde materialen, grondstoffen, gereedschappen en/of hulpmiddelen bij de praktische opdrachten van het cspe wordt elk jaar in de instructie voor de examinator meegedeeld. Het gebruik van een woordenboek Nederlands is bij deze praktische examens niet toegestaan

BIJLAGE 2 BIJ DE REGELING VAN HET COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS VAN 2 MAART 2016, NUMMER CVTE-16.00692, HOUDENDE WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2016 EN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2017

Bijlage 1A, paragraaf 3.6:

Frans BB en KB

Van Frans BB en KB worden vanaf 2016 uitsluitend papieren centrale examens afgenomen. Daarom is de computer niet langer een noodzakelijk hulpmiddel.

BIJLAGE 3 BIJ DE REGELING VAN HET COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS VAN 2 MAART 2016, NUMMER CVTE-16.00692, HOUDENDE WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2016 EN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2017

Bijlage 1A, paragraaf 4.2:

computer

Bij alle schriftelijke examens is de computer toegestaan als schrijfgerei. De school kan dat toestaan voor alle kandidaten. De school kan het ook toestaan voor speciale groepen kandidaten, bijvoorbeeld de dyslectische kandidaten. De spellingcontrole mag zonder meer worden gebruikt bij centrale examens waarbij de spelling niet wordt beoordeeld.

Als de computer als schrijfgerei wordt ingezet bij de centrale examens Nederlands vmbo GL/TL, de papieren examens Nederlands vmbo BB en KB en Engels vmbo GL/TL dient de spellingcontrole bij niet-dyslectische kandidaten uitgeschakeld te zijn. Aan kandidaten met een deskundigenverklaring omtrent dyslexie volgens artikel 55 van het Eindexamenbesluit VO, mag het gebruik van spellingcontrole wel worden toegestaan.
Als de computer als schrijfgerei wordt gebruikt is het van belang dat kandidaten geen toegang hebben tot verboden hulpmiddelen (zoals een digitale atlas of een digitaal woordenboek), en moet ook o.m. de opslag (bijvoorbeeld uitprinten) worden geregeld.

Bovenstaande regels gelden ook (bij de centrale examens waarbij spelling wordt beoordeeld) indien een kandidaat van de tekstverwerker gebruik maakt vanwege zijn beperking. Ook dan dient de spellingcontrole te worden uitgeschakeld. Dit geldt voor kandidaten met een visuele of fysieke beperking. Aan kandidaten met een dyslexieverklaring mag het gebruik van spellingcontrole wel worden toegestaan. De correctoren moeten de aftrekregels voor spellingfouten ook toepassen bij leerlingen die met spellingcontrole hebben gewerkt.

Bij elke inzet van de computer geldt tevens onverkort de lijst van toegestane hulpmiddelen. Met andere woorden: ook naast een computerexamen of voor een kandidaat die schrijft op de computer, is o.m. een (papieren) woordenboek toegestaan.
Op www.hetcvte.nl/publicaties/overig staan aanwijzingen voor scholen die de computer als schrijfgerei willen inzetten.

BIJLAGE 4 BIJ DE REGELING VAN HET COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS VAN 2 MAART 2016, NUMMER CVTE-16.00692, HOUDENDE WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2016 EN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2017

Bijlage 1B, paragraaf 3.4:

de grafische rekenmachine

De meest recente toegestane grafische rekenmachines zijn:
– Casio FX-9860GII (SD) met examenstand en OS 2.07 en hoger; fx-CG20 met examenstand en OS 2.01 en hoger
– Hewlett Packard 39GII
– TI-84 Plus T vanaf versie OS 5.1, de basisversie met LED lampje
– TI-84 Plus CE-T vanaf versie OS 5.1.5
– TI-Nspire CX (alleen de versie zonder CAS)

Oudere typen zijn ook toegestaan maar de kans bestaat dat sommige examenopgaven daarmee niet of minder goed te maken zijn.

Verder geldt het volgende.
a. Een grafische rekenmachine mag tijdens het examen niet op het lichtnet worden aangesloten of met andere apparatuur worden verbonden.
b. Het is een kandidaat niet toegestaan tijdens het examen gebruik te maken van de grafische rekenmachine van een andere kandidaat.
c. Het is niet toegestaan dat de kandidaat tegelijkertijd de beschikking heeft over twee grafische rekenmachines.
d. Tijdens de centrale examens wiskunde A, B en C dient het geheugen van de grafische rekenmachine te zijn geblokkeerd door een examenstand, dan wel te zijn gewist door een ‘reset’ van de gehele machine. Meer gedetailleerde informatie hierover ontvangt u via de Septembermededeling en/of Maartmededeling voor het betreffende examenjaar.

BIJLAGE 5 BIJ DE REGELING VAN HET COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS VAN 2 MAART 2016, NUMMER CVTE-16.00692, HOUDENDE WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2016 EN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2017

Bijlage 1B, paragraaf 4.1:

computer

Bij alle schriftelijke examens is de computer toegestaan als schrijfgerei. De school kan dat toestaan voor alle kandidaten. De school kan het ook toestaan voor speciale groepen kandidaten, bijvoorbeeld de dyslectische kandidaten. De spellingcontrole mag zonder meer worden gebruikt bij centrale examens waarbij de spelling niet wordt beoordeeld.

Als de computer als schrijfgerei wordt ingezet bij de centrale examens Nederlands vwo en havo dient de spellingcontrole bij niet-dyslectische kandidaten uitgeschakeld te zijn. Aan kandidaten met een deskundigenverklaring omtrent dyslexie volgens artikel 55 van het Eindexamenbesluit VO, mag het gebruik van spellingcontrole wel worden toegestaan.
Als de computer als schrijfgerei wordt gebruikt is het van belang dat kandidaten geen toegang hebben tot verboden hulpmiddelen (zoals een digitale atlas of een digitaal woordenboek), en moet ook o.m. de opslag (bijvoorbeeld uitprinten) worden geregeld.

Bovenstaande regels gelden ook (bij de centrale examens waarbij spelling wordt beoordeeld) indien een kandidaat van de tekstverwerker gebruik maakt vanwege zijn beperking. Ook dan dient de spellingcontrole te worden uitgeschakeld. Dit geldt voor kandidaten met een visuele of fysieke beperking. Aan kandidaten met een dyslexieverklaring mag het gebruik van spellingcontrole wel worden toegestaan. De correctoren moeten de aftrekregels voor spellingfouten ook toepassen bij leerlingen die met spellingcontrole hebben gewerkt.

Bij elke inzet van de computer geldt tevens onverkort de lijst van toegestane hulpmiddelen. Met andere woorden: ook naast een computerexamen of voor een kandidaat die schrijft op de computer, is o.m. een (papieren) woordenboek toegestaan.

Op www.hetcvte.nl/publicaties/overig staan aanwijzingen voor scholen die de computer als schrijfgerei willen inzetten.

BIJLAGE 6 BIJ DE REGELING VAN HET COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS VAN 2 MAART 2016, NUMMER CVTE-16.00692, HOUDENDE WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2016 EN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2017

Bijlage 2, paragraaf 2:

Toegestane hulpmiddelen 2016

Ten behoeve van de toegankelijkheid van de school- en centrale examens voor leerlingen met een beperking kan de directeur op grond van artikel 55 van het Eindexamenbesluit aanvullende maatregelen treffen, die passen binnen de kaders van de examinering. Ten behoeve van de centrale examinering biedt het College voor Examens aangepaste examens aan met dezelfde exameneisen, die het mogelijk maken de exameneisen te toetsen bij kandidaten met een beperking. In deze bijlage wordt het aanbod van aangepaste examens beschreven met de daarbij behorende afnameregels. Deze vallen onder, en binnen het kader van, de algemene regels in artikel 55 van het Eindexamenbesluit. De algemene regels zoals verwoord in dit artikel van het Eindexamenbesluit (onder andere omtrent tijdverlenging, melding aan de inspectie en aanwezigheid van een deskundigenverklaring) zijn ook van toepassing bij het gebruik van door het College voor Examens geleverde aangepaste examens.

Kandidaten met een visuele beperking

De centrale examens en de rekentoets worden door het CvE op bestelling geleverd in een format dat zich leent voor de hulpmiddelen die door kandidaten met een visuele beperking worden gebruikt. Daarbij wordt het examen ook verder inhoudelijk geschikt gemaakt voor de kandidaat met een visuele beperking, Het aangepaste examen gaat vergezeld van een aangepast beoordelingsvoorschrift.

De directeur meldt in het kader van de bestelling van examens (voor 1 november voorafgaand aan het centraal examen) bij DUO via een speciaal bestelformulier de noodzaak van levering van een aangepast examen. Het CvE neemt met de school na ontvangst van de bestelling contact op voor het noodzakelijke maatwerk. Als de noodzakelijke aanpassingen zouden moeten leiden tot een volledig herzien examen, kan het CvE in plaats daarvan besluiten tot het aanstellen van een gecommitteerde die samen met de examinator van de kandidaat een vervangend mondeling afneemt. Dat zal in ieder geval gebeuren bij examinering van kunst (algemeen) op havo en vwo voor kandidaten met een visuele beperking.

Afhankelijk van de aard van het examen en van de visuele beperking kan meer dan een half uur tijdverlenging worden toegekend, tot maximaal dubbele examentijd. Aan kandidaten met een visuele beperking kan het gebruik van een digitaal woordenboek worden toegestaan als uit nader onderzoek blijkt dat de kandidaat beschikt over de voor het examen vereiste woordenschat. Als dat niet het geval is, is een digitaal woordenboek niet toegestaan maar kan de directeur een opzoekhulp inzetten. Bij de melding per 1 november voorafgaand aan het centraal examen meldt de directeur de wenselijkheid van een digitaal woordenboek en/of tijdverlenging van meer dan een half uur. Toestemming van het CvE is vereist.

Kandidaten met een auditieve beperking

Voor kandidaten met een auditieve beperking levert het College voor Examens waar nodig een aangepast centraal examen. Dit is alleen van toepassing bij examens waarbij de computer wordt gebruikt, en waarbij sprake is van functioneel geluid, met name de digitale talenexamens en de examens kunst (algemeen) op het havo en vwo. Het is niet van toepassing op papieren examens of de rekentoets. Middels een speciaal formulier meldt de directeur aan DUO in het kader van de bestelling van centrale examens voor 1 november voorafgaand aan de afname van het centraal examen de noodzaak van een voor de kandidaat met een auditieve beperking aangepast examen. Als de aanpassing noopt tot een volledige herziening van het examen, kan het College voor Examens besluiten een gecommitteerde aan te wijzen. De examinator en gecommitteerde nemen in overleg een examen af dat past op de exameneisen en waarin rekening wordt gehouden met de beperking van de kandidaat.

Kandidaten met dyslexie

Voor kandidaten met dyslexie levert het College voor Examens het volgende:

Voor digitale examens (en de digitale rekentoets) een *dyslexievariant* waarin de mogelijkheid van spraaksynthese of ingesproken tekst is toegevoegd.

Voor papieren examens, naar keuze van de directeur, waarbij de keuze per kandidaat kan verschillen:
– een bestand (Daisy-CD) met de gesproken tekst van het examen (natuurlijke stem of spraaksynthese), te gebruiken naast een papieren examen in een Daisyspeler of op de computer.
– een examenbestand in pdf geschikt voor spraaksynthese (tekst naar spraak via de computer); daarbij kan de kandidaat de tekst lezen op het scherm van een computer en tegelijkertijd desgewenst in spraak omzetten.

Als Daisy en spraaksynthese-pdf geleverd kunnen worden, bepaalt de directeur welke vorm voor de kandidaat geschikt is. Als de geschikte vorm in een tijdvak voor een examen niet geleverd wordt, moet worden voorzien in een voorlezer (individuele voorleeshulp). Daisy wordt niet voor elk examen in elk tijdvak geleverd.

Als een kandidaat, door een ernstige vorm van dyslexie, niet goed kan omgaan met een papieren woordenboek, kan de school een opzoekhulp inzetten. Het gebruik van een digitaal woordenboek is niet toegestaan.

De computer als schrijfgerei

Als de computer als schrijfgerei wordt ingezet bij de centrale examens Nederlands vmbo GL/TL, de papieren examens Nederlands vmbo BB en KB en Engels vmbo GL/TL dient de spellingcontrole bij niet-dyslectische kandidaten uitgeschakeld te zijn. Aan kandidaten met een deskundigenverklaring omtrent dyslexie volgens artikel 55 van het Eindexamenbesluit VO, mag het gebruik van spellingcontrole wel worden toegestaan.
Als de computer als schrijfgerei wordt gebruikt is het van belang dat kandidaten geen toegang hebben tot verboden hulpmiddelen (zoals een digitale atlas of een digitaal woordenboek), en moet ook o.m. de opslag (bijvoorbeeld uitprinten) worden geregeld.
Bovenstaande regels gelden ook (bij de centrale examens waarbij spelling wordt beoordeeld) indien een kandidaat van de tekstverwerker gebruik maakt vanwege zijn beperking. Ook dan dient de spellingcontrole te worden uitgeschakeld. Dit geldt voor kandidaten met een visuele of fysieke beperking. Aan kandidaten met een dyslexieverklaring mag het gebruik van spellingcontrole wel worden toegestaan. De correctoren moeten de aftrekregels voor spellingfouten ook toepassen bij leerlingen die met spellingcontrole hebben gewerkt.

Kandidaten met kleurenblindheid

Voor kandidaten met kleurenblindheid worden geen aangepaste examens geleverd. Voor kleurenblinde kandidaten kan een opzoekhulp worden ingezet die op verzoek van de kandidaat de kleur van een door de kandidaat aangewezen vlakdeel benoemt, of een door de kandidaat aangewezen kleur aanwijst in examen of hulpmiddel. Dit is alleen noodzakelijk en toegestaan waar het examen kleuren bevat (beeldende vakken), of waar het hulpmiddel kleuren bevat (atlas bij aardrijkskunde havo en vwo, informatieboek natuurwetenschappelijke vakken). Het kleurgebruik in atlas en examens voor de beeldende vakken is zo intensief dat de kandidaat in een afzonderlijke ruimte dient te worden geplaatst. Voor het incidenteel aanwijzen of benoemen van een kleur in de informatieboeken voor de natuurwetenschappelijke vakken is plaatsing in een afzonderlijke ruimte niet nodig. In digitale examens is bij de constructie rekening gehouden met kleurenblinde kandidaten. Bij twijfel mag de kandidaat een beroep doen op bovengenoemde procedure.

Kandidaten met dyscalculie

Nadere informatie over de aanpassingen in examens en hulpmiddelen bij dyscalculie volgt zo spoedig mogelijk, maar in ieder geval voor 1 oktober 2015.

Kandidaten met een zware lichamelijke beperking

Als door een zware lichamelijke beperking de standaardvorm van het examen niet bruikbaar is, neemt de directeur contact op met het CvE

Als de kandidaat door zijn beperking niet met een papieren woordenboek kan omgaan, kan de directeur bij het CvE een verzoek indienen tot gebruik van een digitaal woordenboek. Dat zal worden toegestaan als uit nader onderzoek blijkt dat de kandidaat beschikt over de voor het examen vereiste woordenschat. Als dat niet het geval is, kan een opzoekhulp worden ingezet.

Afhankelijk van de aard van het examen en aard en zwaarte van de lichamelijke beperking kan meer dan een half uur tijdverlenging worden toegekend, tot maximaal dubbele examentijd. Toestemming van het CvE is vereist.

Overige beperkingen

Indien de directeur van oordeel is dat de kandidaat redelijkerwijze aan de exameneisen kan voldoen, maar de wijze van examineren de toegankelijkheid belemmert en het aanbod van aangepaste examens en de overige mogelijkheden, waarover de directeur beschikt daarin niet voorzien, neemt hij contact op met het CvE. Het CvE kan na overleg met de school besluiten dat een andere aanpassing dan bovengenoemde toegestaan is binnen het kader van de exameneisen.

NB

Onder de mogelijkheden waarover de directeur beschikt, vallen indien relevant ook de tijdverlenging met criteria uit artikel 55 van het Eindexamenbesluit, en maatregelen zoals het apart zetten van een kandidaat. Voor aanpassingen die mogelijk de inhoud van het examen raken en waarin niet is voorzien met de standaardlevering, is contact met het CvE vereist. Het is gewenst en mogelijk om zo tijdig mogelijk contact op te nemen, zodat in het onderwijs en het schoolexamen met de mogelijke aanpassingen rekening kan worden gehouden. Dat kan dus al bij het begin van de bovenbouw of zelfs bij de start van de schoolloopbaan.

Voor aanpassingen die niet de inhoud van het examen raken (zoals afname in een ziekenhuis) is geen toestemming van het CvE, maar van inspectie vereist.

In de opsomming ontbreken aanpassingen in verband met dyscalculie. De resultaten van de pilot dyscalculie in de cursusjaren 2013–2014 en 2014–2015 zullen worden verwerkt in nadere maatregelen.

BIJLAGE 7 BIJ DE REGELING VAN HET COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS VAN 2 MAART 2016, NUMMER CVTE-16.00692, HOUDENDE WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2016 EN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2017

Bijlage 1A, paragraaf 2:

Toegestane hulpmiddelen vmbo 2017

vak	leerweg	hulpmiddel
Alle vakken	Alle leerwegen	Basispakket, bestaande uit: – Schrijfmateriaal incl. millimeterpapier – tekenpotlood – blauw en rood kleurpotlood – liniaal met millimeterverdeling – passer – geometrische driehoek – vlakgum – elektronisch rekenapparaat (zie 3.4)
Alle schriftelijke examens	Alle leerwegen	Woordenboek Nederlands (zie 3.1)
Fries, Moderne vreemde talen	Alle leerwegen	Woordenboek naar en van de doeltaal; Engels: (op verzoek kandidaat) woordenboek Engels-Engels in plaats van Engels-Nederlands (zie 3.2)
Papieren cse’s Nederlands	Alle leerwegen	Voorbeeld briefsjabloon Nederlands (zie 3.3)
wiskunde	Alle leerwegen	Naast of in plaats van de geometrische driehoek: een windroos Roosterpapier in cm^2
nask 1, nask 2	Alle leerwegen	Door CvTE goedgekeurd informatiemateriaal (zie 3.5)
muziek, dans, drama	GL, TL	Computer
cspe beroepsgericht en cpe beeldend	BB, KB en GL (cspe), GL en TL (cpe beeldend)	De informatie over de benodigde materialen, grondstoffen, gereedschappen en/of hulpmiddelen bij de praktische opdrachten van het cspe wordt elk jaar in de instructie voor de examinator meegedeeld. Het gebruik van een woordenboek Nederlands is bij deze praktische examens niet toegestaan

BIJLAGE 8 BIJ DE REGELING VAN HET COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS VAN 2 MAART 2016, NUMMER CVTE-16.00692, HOUDENDE WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2016 EN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2017

Bijlage 1A, paragraaf 3.6:

Frans BB en KB

Van Frans BB en KB worden vanaf 2016 uitsluitend papieren centrale examens afgenomen. Daarom is de computer niet langer een noodzakelijk hulpmiddel.

BIJLAGE 9 BIJ DE REGELING VAN HET COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS VAN 2 MAART 2016, NUMMER CVTE-16.00692, HOUDENDE WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2016 EN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2017

Bijlage 1A, paragraaf 4.2:

computer

Bij alle schriftelijke examens is de computer toegestaan als schrijfgerei. De school kan dat toestaan voor alle kandidaten. De school kan het ook toestaan voor speciale groepen kandidaten, bijvoorbeeld de dyslectische kandidaten. De spellingcontrole mag zonder meer worden gebruikt bij centrale examens waarbij de spelling niet wordt beoordeeld.

Als de computer als schrijfgerei wordt ingezet bij de centrale examens Nederlands vmbo GL/TL en de papieren centrale examens Nederlands vmbo BB en KB dient de spellingcontrole bij niet-dyslectische kandidaten uitgeschakeld te zijn. Aan kandidaten met een deskundigenverklaring omtrent dyslexie volgens artikel 55 van het Eindexamenbesluit VO, mag het gebruik van spellingcontrole wel worden toegestaan.
Als de computer als schrijfgerei wordt gebruikt is het van belang dat kandidaten geen toegang hebben tot verboden hulpmiddelen (zoals een digitale atlas of een digitaal woordenboek), en moet ook o.m. de opslag (bijvoorbeeld uitprinten) worden geregeld.

Bovenstaande regels gelden ook (bij de centrale examens waarbij spelling wordt beoordeeld) indien een kandidaat van de tekstverwerker gebruik maakt vanwege zijn beperking. Ook dan dient de spellingcontrole te worden uitgeschakeld. Dit geldt voor kandidaten met een visuele of fysieke beperking. Aan kandidaten met een dyslexieverklaring mag het gebruik van spellingcontrole wel worden toegestaan. De correctoren moeten de aftrekregels voor spellingfouten ook toepassen bij leerlingen die met spellingcontrole hebben gewerkt.

Bij elke inzet van de computer geldt tevens onverkort de lijst van toegestane hulpmiddelen. Met andere woorden: ook naast een computerexamen of voor een kandidaat die schrijft op de computer, is o.m. een (papieren) woordenboek toegestaan.

Op www.hetcvte.nl/publicaties/overig staan aanwijzingen voor scholen die de computer als schrijfgerei willen inzetten.

BIJLAGE 10 BIJ DE REGELING VAN HET COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS VAN 2 MAART 2016, NUMMER CVTE-16.00692, HOUDENDE WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2016 EN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2017

Bijlage 1B, paragraaf 3.5.2:

grafische rekenmachines

De meest recente toegestane grafische rekenmachines zijn:
- Casio FX-9860GII (SD) met examenstand en OS 2.07 en hoger; fx-CG20 met examenstand en OS 2.01 en hoger
- Hewlett Packard 39GII
- TI-84 Plus T vanaf versie OS 5.1, de basisversie met LED lampje
- TI-84 Plus CE-T vanaf versie OS 5.1.5
- TI-Nspire CX (alleen de versie zonder CAS)

Oudere typen zijn ook toegestaan maar de kans bestaat dat sommige examenopgaven daarmee niet of minder goed te maken zijn.

Verder geldt het volgende.
a. Een grafische rekenmachine mag tijdens het examen niet op het lichtnet worden aangesloten of met andere apparatuur worden verbonden.
b. Het is een kandidaat niet toegestaan tijdens het examen gebruik te maken van de grafische rekenmachine van een andere kandidaat.
c. Het is niet toegestaan dat de kandidaat tegelijkertijd de beschikking heeft over twee grafische rekenmachines.
d. Tijdens de centrale examens wiskunde A, B en C dient het geheugen van de grafische rekenmachine te zijn geblokkeerd door een examenstand, dan wel te zijn gewist door een ‘reset’ van de gehele machine. Meer gedetailleerde informatie hierover ontvangt u via de Septembermededeling en/of Maartmededeling voor het betreffende examenjaar.

BIJLAGE 11 BIJ DE REGELING VAN HET COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS VAN 2 MAART 2016, NUMMER CVTE-16.00692, HOUDENDE WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2016 EN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2017

Bijlage 1B, paragraaf 4.1:

computer

Bij alle schriftelijke examens is de computer toegestaan als schrijfgerei. De school kan dat toestaan voor alle kandidaten. De school kan het ook toestaan voor speciale groepen kandidaten, bijvoorbeeld de dyslectische kandidaten. De spellingcontrole mag zonder meer worden gebruikt bij centrale examens waarbij de spelling niet wordt beoordeeld.

Als de computer als schrijfgerei wordt ingezet bij de centrale examens Nederlands vwo en havo dient de spellingcontrole bij niet-dyslectische kandidaten uitgeschakeld te zijn. Aan kandidaten met een deskundigenverklaring omtrent dyslexie volgens artikel 55 van het Eindexamenbesluit VO, mag het gebruik van spellingcontrole wel worden toegestaan.
Als de computer als schrijfgerei wordt gebruikt is het van belang dat kandidaten geen toegang hebben tot verboden hulpmiddelen (zoals een digitale atlas of een digitaal woordenboek), en moet ook o.m. de opslag (bijvoorbeeld uitprinten) worden geregeld.

Bovenstaande regels gelden ook (bij de centrale examens waarbij spelling wordt beoordeeld) indien een kandidaat van de tekstverwerker gebruik maakt vanwege zijn beperking. Ook dan dient de spellingcontrole te worden uitgeschakeld. Dit geldt voor kandidaten met een visuele of fysieke beperking. Aan kandidaten met een dyslexieverklaring mag het gebruik van spellingcontrole wel worden toegestaan. De correctoren moeten de aftrekregels voor spellingfouten ook toepassen bij leerlingen die met spellingcontrole hebben gewerkt.

Bij elke inzet van de computer geldt tevens onverkort de lijst van toegestane hulpmiddelen. Met andere woorden: ook naast een computerexamen of voor een kandidaat die schrijft op de computer, is o.m. een (papieren) woordenboek toegestaan.

Op www.hetcvte.nl/publicaties/overig staan aanwijzingen voor scholen die de computer als schrijfgerei willen inzetten.

BIJLAGE 12 BIJ DE REGELING VAN HET COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS VAN 2 MAART 2016, NUMMER CVTE-16.00692, HOUDENDE WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2016 EN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2017

Bijlage 2, paragraaf 2:

Toegestane hulpmiddelen 2017

Ten behoeve van de toegankelijkheid van de school- en centrale examens voor leerlingen met een beperking kan de directeur op grond van artikel 55 van het Eindexamenbesluit aanvullende maatregelen treffen, die passen binnen de kaders van de examinering. Ten behoeve van de centrale examinering en de afname van de rekentoets biedt het College voor Toetsen en Examens aangepaste examens en toetsen aan met dezelfde eisen, die het mogelijk maken de eisen te toetsen bij kandidaten met een beperking. In deze bijlage wordt het aanbod van aangepaste examens en toetsen beschreven met de daarbij behorende afnameregels. Deze vallen onder, en binnen het kader van, de algemene regels in artikel 55 van het Eindexamenbesluit. De algemene regels zoals verwoord in dit artikel van het Eindexamenbesluit (onder andere omtrent tijdverlenging, melding aan de inspectie en aanwezigheid van een deskundigenverklaring) zijn ook van toepassing bij het gebruik van door het College voor Toetsen en Examens geleverde aangepaste examens.

Bij de rekentoets wordt, eveneens op grond van het Eindexamenbesluit, een aangepaste toets geleverd voor leerlingen met dyscalculie of ernstige rekenproblemen. De aanpassing gaat in deze toets verder dan de wijze van toetsing en heeft ook betrekking op een onderdeel van de eisen, te weten de beheersing van geautomatiseerde rekenregels.

2.1 Kandidaten met een visuele beperking

De centrale examens en de rekentoets worden door het CvTE op bestelling geleverd in een format dat zich leent voor de hulpmiddelen die door kandidaten met een visuele beperking worden gebruikt. Daarbij wordt het examen ook verder inhoudelijk geschikt gemaakt voor de kandidaat met een visuele beperking. Het aangepaste examen gaat vergezeld van een aangepast beoordelingsvoorschrift.

De directeur meldt in het kader van de bestelling van examens (voor 1 november voorafgaand aan het centraal examen) bij DUO via een speciaal bestelformulier de noodzaak van levering van een aangepast examen. Het CvTE neemt na ontvangst van de bestelling contact op met de school voor het noodzakelijke maatwerk. Als de noodzakelijke aanpassingen zouden moeten leiden tot een volledig herzien examen, kan het CvTE in plaats daarvan besluiten tot het aanstellen van een gecommitteerde die samen met de examinator van de kandidaat een vervangend mondeling afneemt. Dat zal in ieder geval gebeuren bij examinering van kunst (algemeen) op havo en vwo voor kandidaten met een visuele beperking.

Afhankelijk van de aard van het examen en van de visuele beperking kan meer dan een half uur tijdverlenging worden toegekend, tot maximaal dubbele examentijd. Aan kandidaten met een visuele beperking kan het gebruik van een digitaal woordenboek worden toegestaan als uit nader onderzoek blijkt dat de kandidaat beschikt over de voor het examen vereiste woordenschat. Als dat niet het geval is, is een digitaal woordenboek niet toegestaan maar kan de directeur een opzoekhulp inzetten. Bij de melding per 1 november voorafgaand aan het centraal examen meldt de directeur de wenselijkheid van een digitaal woordenboek en/of tijdverlenging van meer dan een half uur. Toestemming van het CvTE is vereist.

2.2 Kandidaten met een auditieve beperking

Voor kandidaten met een auditieve beperking levert het College voor Toetsen en Examens waar nodig een aangepast centraal examen. Dit is alleen van toepassing bij examens waarbij de computer wordt gebruikt, en waarbij sprake is van functioneel geluid, met name de digitale talenexamens en de examens kunst (algemeen) op het havo en vwo. Het is niet van toepassing op papieren examens of de rekentoets. Als voor een kandidaat met een auditieve beperking een aangepast digitaal examen gewenst is, meldt de directeur dit aan DUO in het kader van de bestelling van centrale examens voor 1 november van het schooljaar. DUO heeft voor deze melding een speciaal formulier. Als de aanpassing noopt tot een volledige herziening van het examen, kan het College voor Toetsen en Examens besluiten een gecommitteerde aan te wijzen. De examinator en gecommitteerde nemen in overleg een examen af dat past op de exameneisen en waarin rekening wordt gehouden met de beperking van de kandidaat.

2.3 Kandidaten met dyslexie

Voor kandidaten met dyslexie levert het College voor Toetsen en Examens het volgende:

Voor digitale examens (en de digitale rekentoets) een *dyslexievariant* waarin de mogelijkheid van spraaksynthese of ingesproken tekst is toegevoegd. Bij sommige examens en toetsen kan een afzonderlijke dyslexievariant overbodig zijn omdat de gesproken tekst of spraaksynthese standaard is toegevoegd.

Voor papieren examens, naar keuze van de directeur, waarbij de keuze per kandidaat kan verschillen:
– een bestand (Daisy-CD) met de gesproken tekst van het examen (natuurlijke stem of spraaksynthese), te gebruiken naast een papieren examen in een Daisyspeler of op de computer.
– een examenbestand in pdf geschikt voor spraaksynthese (tekst naar spraak via de computer); daarbij kan de kandidaat de tekst lezen op het scherm van een computer en tegelijkertijd desgewenst in spraak omzetten.

Als Daisy en spraaksynthese-pdf geleverd kunnen worden, bepaalt de directeur welke vorm voor de kandidaat geschikt is. Als de geschikte vorm in een tijdvak voor een examen niet geleverd wordt, moet worden voorzien in een voorlezer (individuele voorleeshulp). Daisy wordt niet voor elk examen in elk tijdvak geleverd.

Als een kandidaat, door een ernstige vorm van dyslexie, niet goed kan omgaan met een papieren woordenboek, kan de school een opzoekhulp inzetten. Het gebruik van een digitaal woordenboek is niet toegestaan. Wel toegestaan is een eenvoudige aanpassing om het opzoeken te vereenvoudigen, door het aanbrengen van simpele tabs per letter.

De computer als schrijfgerei

Als de computer als schrijfgerei wordt ingezet bij de centrale examens Nederlands vmbo GL/TL, de papieren examens Nederlands vmbo BB en KB en Engels vmbo GL/TL dient de spellingcontrole bij niet-dyslectische kandidaten uitgeschakeld te zijn. Aan kandidaten met een deskundigenverklaring omtrent dyslexie volgens artikel 55 van het Eindexamenbesluit VO, mag het gebruik van spellingcontrole wel worden toegestaan.
Als de computer als schrijfgerei wordt gebruikt is het van belang dat kandidaten geen toegang hebben tot verboden hulpmiddelen (zoals een digitale atlas of een digitaal woordenboek), en moet ook o.m. de opslag (bijvoorbeeld uitprinten) worden geregeld.
Bovenstaande regels gelden ook (bij de centrale examens waarbij spelling wordt beoordeeld) indien een kandidaat van de tekstverwerker gebruik maakt vanwege zijn beperking. Ook dan dient de spellingcontrole te worden uitgeschakeld. Dit geldt voor kandidaten met een visuele of fysieke beperking. Aan kandidaten met een dyslexieverklaring mag het gebruik van spellingcontrole wel worden toegestaan. De correctoren moeten de aftrekregels voor spellingfouten ook toepassen bij leerlingen die met spellingcontrole hebben gewerkt.

2.4 Kandidaten met kleurenblindheid

Voor kandidaten met kleurenblindheid worden geen aangepaste examens geleverd. Voor kleurenblinde kandidaten kan een opzoekhulp worden ingezet die op verzoek van de kandidaat de kleur van een door de kandidaat aangewezen vlakdeel benoemt, of een door de kandidaat aangewezen kleur aanwijst in examen of hulpmiddel. Dit is alleen noodzakelijk en toegestaan waar het examen kleuren bevat (beeldende vakken), of waar het hulpmiddel kleuren bevat (atlas bij aardrijkskunde havo en vwo, informatieboek natuurwetenschappelijke vakken). Het kleurgebruik in atlas en examens voor de beeldende vakken is zo intensief dat de kandidaat in een afzonderlijke ruimte dient te worden geplaatst. Voor het incidenteel aanwijzen of benoemen van een kleur in de informatieboeken voor de natuurwetenschappelijke vakken is plaatsing in een afzonderlijke ruimte niet nodig. In digitale examens is bij de constructie rekening gehouden met kleurenblinde kandidaten. Bij twijfel mag de kandidaat een beroep doen op bovengenoemde procedure.

2.5 Kandidaten met dyscalculie

Voor kandidaten met dyscalculie en voor kandidaten met ernstige rekenproblemen wordt een aangepaste rekentoets geleverd die niet bij elke opgave een beroep doet op de vaardigheden waarover deze leerlingen niet beschikken, met name de geautomatiseerde rekenvaardigheden zoals tafels van vermenigvuldiging. Deelname aan de toets is toegestaan op basis van een dossier zoals vermeld in het Eindexamenbesluit. Als het resultaat op deze toets gebruikt wordt bij de vaststelling van de uitslag, dan wordt op de cijferlijst vermeld dat aan deze toets is deelgenomen.

Bij de aangepaste rekentoets mag bij alle opgaven de rekenmachine worden gebruikt, een door het CvTE vastgestelde rekenkaart, en een eveneens door het CvTE vastgestelde formule- en eenhedenkaart. Als een school voor een leerling een afwijkende reken- of formulekaart wenst te gebruiken, behoeft dat de goedkeuring van het CvTE. Voor gebruik van een deel van de toegestane kaarten is geen toestemming nodig.

Kandidaten met dyscalculie die beschikken over een geldige verklaring, en kandidaten die rechtens deelnemen aan de aangepaste rekentoets, mogen ook bij centrale examens gebruikmaken van de rekenkaart. Gebruik van de aanvullende formule- en eenhedenkaart is niet toegestaan.

Kandidaten met dyscalculie die kiezen voor het afleggen van de standaard rekentoets mogen daarbij de rekenkaart gebruiken. Gebruik van de rekenmachine en van de aanvullende formule- en eenhedenkaart is niet toegestaan.

2.6 Kandidaten met een zware lichamelijke beperking

Als door een zware lichamelijke beperking de standaardvorm van het examen niet bruikbaar is, neemt de directeur contact op met het CvTE

Als de kandidaat door zijn beperking niet met een papieren woordenboek kan omgaan, kan de directeur bij het CvTE een verzoek indienen tot gebruik van een digitaal woordenboek. Dat zal worden toegestaan als uit nader onderzoek blijkt dat de kandidaat beschikt over de voor het examen vereiste woordenschat. Als dat niet het geval is, kan een opzoekhulp worden ingezet.

Afhankelijk van de aard van het examen en aard en zwaarte van de lichamelijke beperking kan meer dan een half uur tijdverlenging worden toegekend, tot maximaal dubbele examentijd. Toestemming van het CvTE is vereist.

2.7 Overige beperkingen

Indien de directeur van oordeel is dat de kandidaat redelijkerwijze aan de exameneisen kan voldoen, maar de wijze van examineren de toegankelijkheid belemmert en het aanbod van aangepaste examens en de overige mogelijkheden, waarover de directeur beschikt daarin niet voorzien, neemt hij contact op met het CvTE. Het CvTE kan na overleg met de school besluiten dat een andere aanpassing dan bovengenoemde toegestaan is binnen het kader van de exameneisen.

NB

Onder de mogelijkheden waarover de directeur beschikt, vallen indien relevant ook de tijdverlenging met criteria uit artikel 55 van het Eindexamenbesluit, en maatregelen zoals het apart zetten van een kandidaat. Voor aanpassingen die mogelijk de inhoud van het examen raken en waarin niet is voorzien met de standaardlevering, is contact met het CvTE vereist. Het is gewenst en mogelijk om zo tijdig mogelijk contact op te nemen, zodat in het onderwijs en het schoolexamen met de mogelijke aanpassingen rekening kan worden gehouden. Dat kan dus al bij het begin van de bovenbouw of zelfs bij de start van de schoolloopbaan.

Voor aanpassingen die niet de inhoud van het examen raken (zoals afname in een ziekenhuis) is geen toestemming van het CvTE, maar van inspectie vereist.

TOELICHTING BIJ DE REGELING VAN HET COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS VAN 2 MAART 2016, NUMMER CVTE-16.00692, HOUDENDE WIJZIGING VAN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2016 EN DE REGELING TOEGESTANE HULPMIDDELEN VOOR DE CENTRALE EXAMENS VO 2017

De bijlagen bij de Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens VO 2016 en de Regeling toegestane hulpmiddelen voor de centrale examens VO 2017 worden op onderdelen gewijzigd.
De aanpassing betreft de drie bijlagen van de beide regelingen:

De regeling voor 2016

Bijlage 1A (vmbo): paragraaf 2 (het overzicht), paragraaf 3.6 *Frans BB en KB* en paragraaf 4.2 *computer*.
Bijlage 1B (havo/vwo): paragraaf 3.4 *de grafische rekenmachine* en paragraaf 4.1 *computer*.
Bijlage 2 (kandidaten met een beperking): paragraaf 2 *Toegestane hulpmiddelen 2016*

De regeling voor 2017

Bijlage 1A (vmbo): paragraaf 2 (het overzicht), paragraaf 3.6 *Frans BB en KB* en paragraaf 4.2 *computer*.
Bijlage 1B (havo/vwo): paragraaf 3.5 *elektronische rekenapparaten* en paragraaf 4.1 *computer*.
Bijlage 2 (kandidaten met een beperking): paragraaf 2 *Toegestane hulpmiddelen 2017*

wijziging

De computer als schrijfgerei is een toegestaan hulpmiddel bij de centraal schriftelijke examens (cse's). Dat de spellingcontrole niet gebruikt mag worden bij de cse's waarin de kandidaat mede beoordeeld wordt op een juiste spelling geldt voor niet-dyslectische kandidaten. Aan kandidaten met een dyslexieverklaring mag het gebruik van spellingcontrole wel worden toegestaan.

aanleiding

Er was commotie ontstaan over een gevolg van de maatregel dat de spellingcontrole niet gebruikt mag worden bij de cse's waarin de kandidaat mede beoordeeld wordt op een juiste spelling. Omdat kandidaten daar niet bij gebaat zijn heeft het CvTE besloten dat kandidaten met een dyslexieverklaring toch mag worden toegestaan om de spellingcontrole te gebruiken.

overige wijzigingen

Bij de centrale examens Frans BB en KB is de computer niet langer een noodzakelijk hulpmiddel. De lijst met toegestane grafische rekenmachines is geactualiseerd.

Artikelsgewijs

Artikel I onderdeel A, B en artikel II onderdeel A, B

Van Frans BB en KB worden vanaf 2016 uitsluitend papieren centrale examens afgenomen. Daarom is de computer niet langer een noodzakelijk hulpmiddel.

Artikel I onderdeel D en artikel II onderdeel D

Hiermee is de gewenste actualisering van de lijst met toegestane grafische rekenmachines gerealiseerd.

Artikel I onderdeel C, E, F en artikel II onderdeel C, E, F

Hiermee wordt geregeld dat het leerlingen met een dyslexieverklaring kan worden toegestaan om de

spellingcontrole (bij inzet van de computer als schrijfgerei) te gebruiken bij de cse’s waarin spelling meetelt.

Het College voor Toetsen en Examens,
de voorzitter,
P.J.J. Hendrikse